

Diplomitöö
473540

700 oli esitatud 31.12.43.
10. parandatud kimpul 28.1.44.

TARTU ÜLIRIIGI
KIRJASTUSKONN

28 juun 44

227

Prof. Leeselement'ile
kõrvalmõnna diplamtööna
29.1.44. J. M. P. P.

Käändu töö vastab
Tartu, 12.11.44.

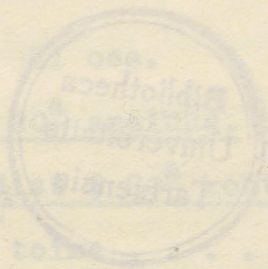
HARJUMUSSÜÜTEGIJA

SAKSA ÕIGUSES.

Diplomitöö.

AB

7659

H. Põllupuu
Matr.12874.

2.11.44. Eijskes by theus Jeyto's un of.

S i s u k o r d .

	Lhk.
Sissejuhatus	1

I osa.

Harjumussüütegija mõiste kujunemine ja § 20^a kehtestamine.

§ 1. Harjumussüütegijus saksa õiguses kuni 1. jaan. 1934.a.	3
§ 2. Uusi kriminaalõiguslikke põhimõtteid. .	4
§ 3. Harjumussüütegijus kehtivas saksa õigu- ses	6
§ 4. Harjumussüütegijus Eestis	7

II osa.

§ 20^a analüüs.

A. Üldist § 20^a kohta.

§ 5. § 20 ^a mõte ja toime	10
a) Ei sisalda iseseisvat teokoostist .	10
b) Karistuse raskendamine tegijaprint- siibi kohaselt.	10
c) Kas süüelement või eriline karistu- se raskendamist tingiv asjaolu? . .	10
d) Ei esine tahtluse sisuna.	11
e) Toime süütegude jaotusele StGB § 1 järgi	11
f) § 20 ^a kohaldatavus alaealistele ja vähenenud süüdivusvõimega isikuile.	11

B. § 20^a materjaalsed eeldused.

§ 6. Üldist	11
§ 7. Harjumussüütegija mõiste	12
§ 8. Ohtlikkuse mõiste.	14
a) RG õigusmõistlus	14
b) Vastupidine vaade.	15

§ 9. Tegude üldhinnang	15
----------------------------------	----

C. § 20^a formaalsed eeldused.

§ 10. Karistuse raskendamine mitmekordselt eelkaristatud süütegija puhul (1.lõige) . . .	17
a) Eelnenud süüdimõistmised.	17
b) Uus tahtlik tegu.	17
§ 11. Karistuse raskendamine mitmekordselt karistatavaks muutunud harjumussüütegija puhul (2. lõige)	18
a) Kolm tahtlikku tegu.	18
b) Jätkuv süütegu ja kutselisuus	19

D. Karistuse määramine.

§ 12. 1.lõike puhul	19
§ 13. 2. lõike puhul.	20
§ 14. Ühist 1. ja 2.lõike juhtudel.	20

E. Aegumiseeskirjad.

§ 15. Üldist	21
1. lause.	21
2. lause.	22
3. lause.	22

F. Välismaised süüdimõistmised.

§ 16.	22
---------------	----

C. Kindlustus-kinnipidamine.

§ 17.	22
---------------	----

H. Ülemineku-eeskirjad.

§ 18.	23
---------------	----

Lõppsõna.	24
-------------------	----

Osundatud kirjandus ja lühendid tekstis:

J.v. Olshausen: Kommentar zum Strafgesetzbuch 12 Aufl. Berlin, 1942	Olshausen
A.Schönke: Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich. Kommentar.München u. Berlin, 1942	Schönke
O.Schwarz: Strafgesetzbuch. Grossdeutsche Ausgabe. Berlin 1942	Schwarz
Fr.v.Liszt: Lehrbuch d.Deutschen Strafrechts. Berlin u. Leipzig, 1932	Liszt
A.Elster, H.Lingemann: Wörterbuch d.Kriminologie. Berlin u. Leipzig 1932	Wörterbuch
O.L.v.Hinüber, W.Tegtmeyer: Strafrecht. Allgemeiner Teil, Heft 8. Leipzig 1943	Hinüber
G.Dahm, Fr.Schaffstein: Liberales oder autoritäres Strafrecht	Dahm
K.Doerner: D. Strafprozessordnung, IV Aufl. Berlin 1942	StPO
K.Saarmann, K.Matto: Kriminalseadustik 1937	S-Matto
R.Gersbach, W.Zirpins: Strafgesetzbuch f.d. Deutsche Reich. 1941	Zirpins I
W.Zirpins: Strafrecht-leichtgemacht!	Zirpins II
Strafgesetzbuch	StGB
Reichsgericht	RG

Finger! (lala 3, 12, 13)

HARJUMUSSÜÜTEGIJA SAKSA ÕIGUSES.

Sissejuhatus.

Ühiskonnas on alati leidunud isikuid, kes endas peituvate süütegeliike tungidega on nii üldsusele kui ka üksikisikuile eriti ohtlikud ja kes korduvalt püüavad teostada õiguskorra rikkumisi. Selliste loomupäraste süütegijate hulgast silmapaistva liigi moodustavad ohtlikud harjumussüütegijad, kes oma harjumuslike süütegeliike kalduvuste tõttu pälvivad seaduseandja erilist tähelepanu ja kelle vastu võitluseks Saksamaal just viimasel ajal kohtunikule on antud eriti ranged vahendid raskendatud karistuse, kindlustus-kinnipidamise (Sicherungsverwahrung) ja härmiselt rasketel juhtudel isegi surmanuhtluse näol.

Harjumussüütegijus kriminaalõiguses ei ole uus mõiste. Sellega on tegeletud juba pikemat aega ja selle käsitus on elanud läbi mitmeid muudatusi.

Harjumussüütegija kui teatud süütegeliiku tüübi mõiste, mida kirjanduses käsitleti juba varem, leiame kehtivast õigusest esmakordselt alles alates 1. jaan. 1934. a. StGB novelli näol, mis liidab StGB - le üldossa § 20^a, mille järgi ohtliku harjumussüütegija poolt sooritatud süütegu on üldiseks karistust raskendavaks eelduseks, ja § 42^e, mis võimaldab teatud juhtudel rakendada kindlustus-kinnipidamist.

Ohtlik harjumussüütegija § 20^a mõttes on süütegija, kes oma iseloomus peituva või harjumuslikult (durch Übung erworbene) omandatud kalduvuse tõttu teostab korduvald õiguserikkumisi ja kaldub nende kordamisele ka edaspidi, kusjuures tema ohtlikkus peitub tema tegudes avalduvas erilises ohjeldamatuses ja süütegeliiku tahte tugevuses, mida silmas pidades võib oletada, et ta tõenäolikkult ka tulevikus võiks oluliselt õigusjulgeolekut rikkuda ¹⁾.

Uut osalt sõjaajast tingitud karmi vahendit kujutab

1) Zirpins II 200.

endast seadus 4.sept.1941.a., mis võimaldab kohaldada harjumus-
süütegijale surmanuhtlust, kui seda nõuab rahvastervikluse kait-
se ja õiglase lunastus.

Amtsblatt 5.nov. 1942.a. toodud määrusega leiab saksa
harjumussüütegija käsitlet teed ka Ida-ala õigusesse.

Uute karimate sätete kehtestamine on oluliselt tingitud
kriminaalõiguse üldisest karminemisest selles kajastuvate uute
ühiskondlike põhimõtete mõjul. Mitmeti mõistetavaks saab see,
kui tunneme Saksamaal enne 1933.a. pööret üldist järjest peh-
menevat tendentsi näitavat suhtumist süütegudesse, mistõttu
püüti meelsamini kohaldada karistuse alam- kui ülemmäära ja
toetudes mitmekesistele teooriatele otsiti pehmemdavaid põhju-
si. Selletõttu hakkas järjest enam kuulduma häält, et riigivõi-
mul ei olewat enam küllalt autoriteeti ja et kriminaalõigus ei
täitvat enam oma ülesannet ühiskondliku korra kaitsjana süüte-
gijate vastu ²⁾.

Pärast 1933.a. pööret näeme, et riik püüab jälle ener-
giliselt oma autoriteeti maksma panna, sallib senisest vähem
ühiskonnavastase meelsusega kodanikke, kes pidevalt püüavad õi-
guskorda rikkuda, ja kehtestab rangeid vahendeid nende väija
juurimiseks.

2) Dahm 19 jj.

I osa.

Harjumussüütegija mõiste kujunemine ja § 20^a kehtestamine.

§ 1. Harjumussüütegijus saksa õiguses kuni 1. jaan. 1934. a.

StGB kehtestamisel ei tunne veel harjumussüütegijat kui teatud süütegijate liiki vaid kõneleb reast süütegudest, mille harjumusepärane sooritamine toob kaasa raskendatud karistuse. Selliste süütegudena loendab StGB §§ 150, 180, 181, 181^a, 260, 284, 302^d, 302^e.

RG õigusmõistluse järgi teostatakse süütegu harjumuslikult, kui tegijas peitub kalduvus või süüteo kordamisel tekkinud harjumuslik tung uusi süüteguksid korda saata. Ka varem kriminaalõigusteaduslikus kirjanduses ei käsitleta veel lähemalt isikut, kes süüteguksid harjumuslikult sooritab. Hilisemas kirjanduses aga, peamiselt Fr. v. Liszti mõjul, vaadeldakse juba harjumussüütegijaid kui teatud isikute kategooriat, kes on üldsusele ohtlikud oma korduvate õigusrikkumiste tõttu ja kes kannavad endas tungi neid üha korrata. Just selline avaliku korra vastane meelsus peab tingima tegijale raskema karistuse ³⁾. Siiski me ei leia veel rahuldavat harjumussüütegija definitsiooni. Mõiste püütakse luua pigemini kirjeldavalt, kasutades selleks otstarbeks vastandmõistena juhusliku süütegija (Gelegenheitsverbrecher) mõistet ning lähedaste mõistetena loomupärase (Zustandsverbrecher) ja kutselise süütegija (Berufsverbrecher) mõistet ⁴⁾.

Kehtivas õiguses harjumussüütegijus leidis võrdlemisi pääliskaudset käsitlemist, olles karistust raskendavaks aluseks ainult eriosas üksikult loeteldud süütegude puhul. Leiti aga, et on tarvis anda laiemaid võimalusi harjumussüütegijate kui eriti ohtliku süütegijate liigi karistamiseks, mistõttu otsustati tulevases seadusandluses küsimusele senisest suuremat rõhku panna.

Alates 1925. a. leiamegi kriminaalseaduse eelnõudes harjumussüütegijuse üldise karistust raskendava alusena. Vastavad paragrahvid olavad eelnõust eelnõusse läbi mitmeid muudatusi.

3) Wörterbuch 621.

4) Wörterbuch 622, Finger 375, Liszt 355.

Kuna väga mitmetel põhjustel jääb teostamata saksa uue kriminaalseaduse kehtestamine, paljud küsimused aga lahendamist nõuavad, pannakse nad kehtima novellidena. Üht sellist novelli kujutab endast ka "Gesetz gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher und über Massregeln d. Sicherung u. Besserung", mis kehtestati 1. jaan. 1934. a. Selle novelli saabumist ja tema rakendamisel silmas peetavaid uusi põhimõtteid vaatleme lähemalt järgmistes paragrahvides.

§ 2. Uusi kriminaalõiguslikke põhimõtteid.

Pöörde kogu ellusuhtumises, samuti ka õiguslikes põhimõtetes üldse ja kriminaalõiguses eriti toob endaga kaasa rahvussotsialistlik teooria. Muu hulgas leiab elavamalt käsitlemist ka harjumussüütegijus.

Vaatleme lühidalt neid vastseid ja senistele sageli täiesti vastupidiseid kriminaalõiguslikke põhimõtteid, mis on aluseks saksa uemale rahvussotsialistlikule õigustunnetusele ja mis ka omajagu mõjutavad õigustumõistlemist harjumussüütegijate üle.

Rahvussotsialistlik teooria seab kogu mõtlemise ja tahte (Denken und Wollen) keskpunktiks r a h v u s t e r v i k l u s e, s.o. ühise saatuse, vere, keele ja maaga seotud saksa rahva, milles üksikisikud vastastikku on seotud truuduse sidemega.

Kriminaalõiguse peamiseks ülesandeks siinjuures peetakse r a h v a k a i t s e t, millega seoses tulevad lahendamisele kõik teised küsimused, ka üksikisiku kaitse.

Süütegu vaadeldakse selkõige kui rahvusliku truudusekohustuse murdmist ⁵⁾.

Õiguse allikaks peetakse rahva tervet õiglusetunnet, mis väljendub kõige selgemini Juhi tahtes ja avaldub seadustes, kusjuures Juhti tuleb vaadelda mitte kui õiguse loojat vaid pigemini kui selle väljendajat ⁶⁾.

StGB § 2 kõrvaldab "nullum crimen, nulla poena sine lege" põhimõtte ja asendab selle "nullum crimen sine poena" põhimõttega, põhjendusega, et ükski seadus ei saa ammendavalt loetella kõiki süütegusid. Seetõttu lubab saksa kriminaalseadus tarvitada analoogiat ning selle põhjal võimaldab kohtunikul karistada te-

5) Selles küsimuses on vaated erinevad. Osa teadlasi seab süüteo olemuses esikohale õigushüvise rikkumise (Verletzung d. Rechtsguts), teisele kohale truudusekohustuse (Pflichtverletzung) murdmise. Vt. Hinüber 8 ja Schönke 6.

6) Hinüber 9.

gu, mis pole expressis verbis karistatavana ette nähtud, kuid mis on karistatav kriminaalseaduse mõtte ja rahva terve õigustunde järgi. Analoogia ulatus on vaieldav. Schönke näit. leiab, et lubatud on ainult seaduseanaloogia, Hinüber ja Schwarz seevastu nõuavad ka õiguseanaloogia kasutamist ⁷⁾.

Vastupidi - kuna ka kriminaalõiguslike sätete erandid, mis loetlevad käitumisi, mis antud sätte mõttes ei ole süüteod, ei saa olla ammendavad, nõutakse kohtunikule võimaluse andmist kaebealust õigeks mõista, kui teo tõttu ei esinenud rahva elukorralduse rikkumist ja kui terve õiglustunne seda nõuab ⁸⁾.

Sellega tahetakse kõrvaldada "formaalne kriminaalõiguslik teokoostiste kaudu mõtlemine" ja anda aset "materjaalsele õigusele", mis väljendub saksa rahva terves õiglustundes ⁹⁾.

Karistuse määramisel nõutakse, et pandaks senisest enam rõhku k a e b e a l u s e i s i k s u s e l e. Mitmetes teokoostistes ja muudes StGB sätetes on aluseks süülise käitumise tagajärjele mitte teatud tegu, vaid tegija isepära, tema ebaotsiaalne olemus, vastavus teatud süütegelikule tüübile ¹⁰⁾. Rahva kaitsmine sellise meelsusega isikute vastu peab olema kriminaalõiguse päämiseks ülesandeks. Süütegu on sellise meelsuse väline avaldus ja võimaldab eelkõige avastada selle kandjat. Siiski ei tule karistada ühiskonnavastast meelsust üksi, kui see ei ole veel väljendunud vastavas käitumises, s.o. süüteona ¹¹⁾.

Kuna katse ja kaasabi eeldavad samasugust meelsust nagu lõpetatud delikt ja tegijus, peab olema antud võimalus nende esinemisel kohaldada t ä i t karistust. Seega on muutunud karistuse kergendamine katse ja kaasabi puhul obligatoorsest fakultatiivseks ¹²⁾.

Oma olemuselt on karistus l u n a s t u s.

Karistusotsuses sisaldub k ö l b l a s v ä ä r t u s e h i n n a n g üksikisikule ja tema suhtumisele ühiskonda. Karistuse raskus peab vastama süüteo raskusele, vaadatuna rahvuslikust ja kõlblisest seisukohast ¹³⁾.

Seega näeme, et uued õpetused toovad mõndagi uut seni

7) Hinüber 10, Schönke 19 jj., Schwarz 20 jj., Olshausen 23 jj., Amtsblatt 51/1942, lhk. 610, § 1.

8) Hinüber 10.

9) Hinüber 15.

10) Schönke 7.

11) Hinüber 10.

12) Olshausen 13, Hinüber 64-62.

13) Hinüber 12.

tunnustatud õiguslikesse põhimõttesse. Mitmed neist põhimõttest on vaieldavad ja kutsuvad teadlaste seas esile elavaid mõtetevahetusi. Siiski omajagu mõju on nad avaldanud õigusemõistlemisele ja mõnigi neist on seadusandluses juba teostamist leidnud. Kuna uus kriminaalseadus oleleb ikka veel vaid eelnõudes, on püütud parandada vana novellide teel ning tõlgendada uues vaimus.

§ 3. Harjumussüütegijus kehtivas saksa õiguses.

Nagu nägime, seab natsionaalsotsialistlik õpetus kriminaalõiguse ülesannete hulgas esikohale rahva kaitse. Kooskõlas sellega alustati energilist võitlust rahvast kahjustavate harjumuslike, peamiselt kutseliste süütegijate vastu, seades eesmärgiks nende ühiskonnast väljajuurimise.

Selleks otstarbeks anti "Das Gesetz gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher und über Massregeln der Sicherung und Besserung" 24.nov.1933.a., kehtivusega alates 1.jaan. 1934.a.. See seadus liidab StGB üldossa § 20^a, millega harjumussüütegijus saab üldiseks karistust raskendavaks eelduseks ja mis taotleb lunastust ja ürahirmutamist, ning § 42^e, mis võimaldab avaliku julgeoleku kaitseks rakendada ohtlike harjumussüütegijate kohta kindlustus-kinnipidamist.

Meid huvitava § 20^a tekst on järgmine¹⁴):

§ 20^a .

Kui keegi, kes juba kaks korda õigusjõuliselt on süüdi mõistetud, uue tahtliku teoga teenib ära vabaduskaotusliku karistuse ja tegude üldhinnangust järeldub, et ta on ohtlik harjumussüütegija, siis, kui uus tegu ei ole ühvardatud raskema karistusega, tuleb kohaldada sunnitööd kuni viis aastat ja kui uus tegu ka selle karistuse raskendamiseta oleks raske kuritegu, sunnitööd kuni viisteist aastat. Karistuse raskendamine eeldab, et mõlemad eelnenud süüdimõistmised on toimunud raske kuriteos või tahtlikus kuriteos ja et kummaski on kohaldatud surmanuhtlus, sunnitöö või vähemalt kuuekuuline vanglakaristus.

Kui keegi on toime pannud vähemalt kolm tahtlikku tegu ja kui tegude üldhinnangust ilmneb, et ta on ohtlik harjumussüütegija, siis võib kohus iga otsustatava üksikteo puhul karistust samuti raskendada ka siis, kui teised l.1õikes nimetatud eeldused puuduvad.

Varemteostatud süüdimõistmine ei tule arvesse, kui selle jõustumise ja järgneva teo vahel on möödunud enam kui viis aastat. Varem toimepandud tegu, mille kohta ei ole veel tehtud õigusjõulist kohtuotsust, ei tule arvesse, kui selle ja temale järgneva teo vahel on möödunud enam kui viis aastat. Tähtaega ei arvata aega, mille kestel tegija kannab vabaduskaotuslikku karistust või viib kinni ametasutuse korraldusel mingis asutuses.

Välismaine süüdimõistmine on võrdne sisemaisele, kui karistusega ehvardatav tegu ka saksa õiguse järgi on raske kuritegu või tahtlik kuritegu.

§ 20^a täiendati StGB muutmise seadusega 4.sept.1941.a., mille § 1 lisandas sellele viienda lõike:

"Ohtlikku harjumussüütegijat (§ 20^a StGB) ja kõlblusvastast süütegijat (§§ 176 - 178 StGB) karistatakse surmanuhtlusega, kui rahvustervikluse kaitse ja õiglane lunastus seda nõuab" 15).

See seadus on tagasiulatava jõuga ja kehtib ka nende süütegude kohta, mis on korda saadetud enne selle jõustumist (§ 10^{II}). Siin taotellakse esmakordselt surmanuhtlusega raassilisi eesmärke, kõlbmatuid liikmeid rahvusterviklusest kõrvaldades ja seda puhastades 16).

§ 4. Harjumussüütegijus Eestis.

Ida-maa-ala Riigikomissariaadis maaomase kriminaalõiguse eeskirjade kohandamise esimese määrusega (Amtsblatt 5.nov.1942.a.) pandi saksa kriminaalõiguse olulisemad uued põhimõtted ja ka paragrahv harjumussüütegija kohta kehtima Ida-maa-alal, seega ka Eestis § 7.nõol, millega anulleeritakse senised vastavad normid kohalikes kriminaalseadustikes.

14) Schwarz 45,46, Olshausen 93.

Saksakeelses tekstis esinev "Zuchthaus" on tõlgitud mitte "parandusmaja", vaid "sunnitöö", sest see karistus oma iseloomult vastab meie sunnitööle.

15) Hinüber 100, Zirpinsillisa lhk.1
Schwarz 50, Olshausen 15.

16) Hinüber 17.

§ 7.

- (1) Kui keegi, kes juba kaks korda on süüdi mõistetud jõustunud kohtuotsustega, on uue tahtliku teoga ära teeninud vabaduskaotuskaristuse ja tegude koguhindamisest ilmneb, et ta on ohtlik harjumuskurjategija, siis tuleb määrata karistuseks, kuivõrd uue teo eest ei ole ette nähtud raskem karistus, parandusmaja kuni viie aastani ja, kui uus tegu ka ilma selle karistuseraskendusega oleks raske kuritegu, parandusmaja kuni viieteistkümne aastani. Karistuse raskendus eeldab, et mõlemad eelmised süüdimõistmised on toimunud raske kuriteo või tahtliku kuriteo pärast ning et kummaski neist on määratud surmanuhtlus, parandusmaja või vähemalt kuus kuud vangimaja.
- (2) Kui keegi on korda saatnud vähemalt kolm tahtlikku tegu ja tegude koguhindamisest ilmneb, et ta on ohtlik harjumuskurjategija, siis võib kohus iga üksiku teo otsustamisel karistust samuti raskendada, olgugi et puuduvad muud esimeses (1) lõikes nimetatud eeldused.
- (3) Eelmist süüdimõistmist ei võeta arvesse, kui selle jõustumise ja järgmise teo vahel on möödunud rohkem kui viis aastat. Eelmist tegu, mis veel ei ole seadusjäoliselt otsustatud, ei võeta arvesse, kui selle ja järgmise teo vahel on möödunud rohkem kui viis aastat. Selle tähtaja hulka ei arvata aega, mille kestel kordasaatja kannab vabadusekaotuskaristust või ametiasutuse korraldusel mõnes asutuses kinni peetakse.
- (4) Süüdimõistmine välismaal on võrdne süüdimõistmisega sisemaal, kui karistatud tegu ka otsustamise kohas kehtiva õiguse järgi oleks raske kuritegu või tahtlik kuritegu.
- (5) Ohtlikku harjumuskurjategijat (esimene ja teine lõige) karistatakse surmanuhtlusega, kui seda nõuab rahva kaitse või vajadus õiglase heakstegemise järele.

Võrreldes siintoodud § 7 ja § 20^a StGB tekste, näeme, et nende sisu on sama, väike erinevus esineb ainult neljandas lõikes.

Eestis harjumussüütegijuse käsitlemise kohta enne siintoodud määruse jõustumist võime ütelda lühidalt järgmist:

Kriminaalseadustiku eriosas leiame süütegeusid, mille juures harjumus või äriajamine esinevad oluliste elementidena, s.t. süüteo moodustab vastav tegu vaid siis, kui ta on sooritatud

kas harjumusest või äriajamiseks.

Kriminaalseadustiku üldosa § 65 järgi harjumus ja äriajamine on arvestatavad üldiste fakultatiivsete karistuse raskendamist tingivate elementidena kvalifitseeritud koostamise eeldusena. On oluline, et kaebealune oleks sooritanud enne kohtuotsuse, -resolutsiooni või vandekohtunikkude verdikti kuulutamist kaks või rohkem s a m a või ü k s l i i k l i k k u süütegu.

Karistuse määramisel kohtul oli võimalus suvaliselt valida, kas määrata karistus nii, nagu see on ette nähtud lihtkoostamise puhul (§ 61) või määrata karistus kvalifitseeritud koostamise korras (§ 65). Viimasel juhul kohus ei tarvitsenud kinni pidada piiridest, mis näeb ette § 61, vaid võis määratud raskemat karistust suurendada § 65 ettenähtud piirideni ¹⁷⁾.

Nagu näeme oli Eestis seni kehtinud harjumussüütegijuse käsitlus mitmeti kitsam ja pehmem võrreldes uuega.

§ 20^a ja Määruse § 7 lähemal vaatlusel nähtub, et nad ei sisalda legaaldefiniitsiooni ega vasta otseselt küsimusele, kes on ohtlik harjumussüütegija. Seda on aga võimalik kerge vaevaga tuletada nimetatud paragrahvide sisu ja kohtupraktikat arvesse võttes.

Kehtivas õiguses o h t l i k h a r j u m u s s ü ü t e g i j a o n süütegija, kes on korda saatnud vähemalt kolm süütegu, mis on kvalifitseeritavad raske kuriteona või tahtliku kuriteona, kui nende tegude üldhinnangul ilmneb, et tegija süütegelikkus põhjeneb tema isiksuse juurduvast kalduvusest ning et ta ka tulevikus tõenäolikult tähtsamaid karistatavaid tegusid toime paneks ^{17-a)}.

Kuna ohtliku harjumussüütegija mõiste kehtivas saksa õiguses vastab täiesti samale mõistele kehtivas eesti õiguses, siis vaatleme edaspidi ainult § 20^a-d, mille analüüsi tulemused peaksid olema arvestatavad ka Eestis Määruse § 7 kohaldamisel.

17) S-Mato 53.

17-a) Hinüber 100.

II osa.

§ 20^a analüüs.

A. Üldist § 20^a kohta.

§ 5. § 20^a mõte ja toime.

a) Ei sisalda iseseisvat teokoostist.

§ 20^a, nagu nähtub tema sõnastusest, ei sisalda iseseisvat teokoostist, vaid eeldab tahtlikku süütegu, mille eest on määratav vabaduskaotuslik karistus, süttides seda karistust raskendavad tingimused.

Seega - süüdimõistmine üksnes § 20^a alusel ei ole mõeldav, vaid eeldab süüdimõistmist mõne teise paragrahvi alusel, kusjuures § 20^a näidatud tingimustel tuleb raskendada tegija karistust¹⁸⁾.

b) Karistuse raskendamine tegijaprintsiibi kohaselt.

Selle paragrahvi alusel ei tingi karistuse raskendamist mitte süütegu kui niisugune, vaid vastavate eelduste esinemisel (näit. et tegija oleks toime pannud enne käesolevat süütegu kaks tahtlikku süütegu, s.o. rasket kuritegu või tahtlikku kuritegu) tegija i s i k s u s e i s e p ä r a - esinemine ohtliku harjumussüütegitjana¹⁹⁾.

Järelikult - kui süüteost võttis osa mitu isikut, siis § 20^a alusel raskendatud karistust tuleb kohaldada ainult nende kohta, kes vastavad § 20^a eeldusile, s.o. kes osutuvad ohtlikeks harjumussüütegitajaks²⁰⁾.

c) Kas süüelement või eriline karistuse raskendamist tingiv asjaolu?

Tõusetub küsimus, kas esinemine ohtliku harjumussüütegitajana, kui karistust raskendav asjaolu, on käsiteldav § 20^a järgi süüelemendina, s.t. süüd raskendava asjaoluna või erilise karistust raskendava asjaoluna. Vaated selles küsimuses on erinevad. Doktriinis näit. Olshausen näeb § 20^a järgi karistust raskendavas isiksuse isepäras süüelementi. RG seevastu asub vaatekohal, et ta seda ei ole, sest süüd raskendav asjaolu peab esinema süüteo elemendina, käitumise tunnusena, § 20^a aga näeb ette tegija isiklike omadusi, mis iseseisva asjaoluna asuvad väljaspool tegija käitumist²¹⁾. Vastavalt sellele RG juhul, kui

18) Schönke 49, Olshausen 94, Schwarz 49.

19) Schönke 49, Olshausen 94, Schwarz 49.

20) Schwarz 49.

21) Olshausen 81, 95, Schwarz 49.

edasikaebuse aluseks on § 20^a ebaõige rakendamine, tunnustab vaid karistuse määramise, mitte aga süüdimõistmise revideerimist 22).

d) Ei esine tahtluse sisuna.

Et ohtlik harjumussüütegijus on tegija- ja mitte teo-elemente, siis pole nõutav, et tegija oleks olnud teadlik selles, et ta käitub harjumussüütegijana 23).

e) Toime süütegude jaotusele StGB § 1 järgi.

RG õigusmõistlemisest nähtub, et § 20^a rakendamine ei tõsta süütegu raskemasse liiki, näit. kuritegu raskeks kuriteoks, samuti ei muuda katset karistatavaks, kui see expressis verbis ette ei ole nähtud.

RG seisukoht leiab niihästi pooldajaid kui vastaseid. Esimeste hulka kuulub Olshausen, viimaste hulka Schönke 24).

Näib siiski, et võib pooldada RG seisukohta, sest see on kooskõlas StGB § 1 antud süütegude jaotusega, mis lähtub süütegude kvalifitseerimisel ainult teost endast, arvestamata tegija isikut ja tagab seejuures õigusjulgeoleku 25).

f) § 20^a kohaldatavus alaealistele ja vähenenud süüdivusvõimega isikule.

§ 20^a on kohaldatav alaealistele pehmenetatud kujul, kusjuures aluseks tuleb võtta alaealiste kohta käivais seadusis ette nähtud karistus ning selle minimaal- ja maksimaalpiirid 26).

B. § 20^a materjaalsed eeldused.

§ 6. Üldist.

§ 20^a ülesandeks on võitlus süütegijate vastu, kes oma olemuses peituva süütegeliku kalduvusega ja välise käitumisega üldsust eriti kahjustavad. Seadus nimetab neid "ohtlikeks harjumussüütegijaks".

Mõiste nagu termingi koosneb kahest elemendist: harjumussüütegija mõistest ja ohtlikkusest, mis moodustavad § 20^a materjaalsed ehk sisemised eeldused. Mõlema elemendi tuvastamine nõuab kohtunikult suurt hoolsust kogu tegija senise elu ja tegevuse üldhinnangul ja tema olemuse tunnetamisel. Teadus-

22) Olshausen 95.

23) Olshausen 94.

24) Schönke 54, Hinüber 99, Schwarz 48.

25), 26) Olshausen 95.

likud uurimused süütegijate tüüpide üle, mis teadlaste hulgas on esile kutsunud elavaid vaidlusi ja mida RG teatud määral tunnustab, annavad abimaterjali kohtunikule tema töös ²⁷⁾. Kohtuniku oskusest küllaldaselt süveneda kaebaluse isiksusse oleneb suurimal määral § 20^a õigusepärase toime saavutamine.

§ 20^a 1.lõige kõneleb korduvalt eelkaristatud, 2. lõige mitrekordselt karistatavaks muutunud ohtlikest harjumussüütegijaist. Materjaalsete elementide tuvastamisel ei evi see jaotus tähtsust, sest need on mõlema lõike puhul samad, küll aga paragrahvi rakendamise, f o r m a a l s e t e ehk väliste eelduste tuvastamisel, milleks on 1.lõike puhul kaks süüdimõistvat otsust, 2. lõike puhul kolm karistatavat tegu ²⁸⁾.

§ 7. Harjumussüütegija mõiste.

Teaduslik kirjandus tunneb juba pikemat aega elavat huvi juhusliku süütegija mõiste (Gelegenheitsverbrecher, Augenblicksverbrecher) nn. "akuutse kriminaliteedi" ja loomupärase süütegija mõiste (Zustands-, Charakter-, Tendenzverbrecher) nn. "kroonilise kriminaliteedi" vastu, milliseid liike vaatleme ka harjumussüütegija mõiste selgitamiseks ²⁹⁾.

J u h u s l i k e s ü ü t e g i j a t e all mõistame isikuid, kes süüteo on toime pannud erilise v ä l i s t e s t asjaoludest tingitud äkiliste hingeliste liigutuste, ka afektide puhul, mil sageli oma tegevusest endale ei suudeta aru anda, mida aga hiljem kibedasti kahetsetakse. Sel teel kordasaadetud süüteod võivad olla vahel väga rasked, näit. tapmised, süütamised, valevanded jne. Siin võivad anda tõuget isiklik vihavaen, majanduslik kitsikus, soov varjata mõnd häbistavat asjaolu jm. sarnased põhjused.

Selliseid süütegijaid ei saa võtta harjumussüütegijaina ka siis, kui nad oma tegu kordavad, sest siin on teo põhjus tingitud puht välistest asjaoludest ja puudub isiku sise mine kalduvus neid korda saata ³⁰⁾.

Juhuslike süütegijate vastandi kujutavad endast l o o m u p ä r a s e d s ü ü t e g i j a d, kes juba vähese väliste tõuke tagajärjel annavad järgi endas pesitsevale süütegilikule k a l d u v u s e l e. Neid isikuid iseloomustab brutaalsus, tundetus, halastamatus, fanatism, härmine kergemeelsus,

27) Olshausen 15,16,95, Liszt 14.

28) Schönke 50.

29) Liszt 12,13, Finger 375.

30) Olshausen 96, Schwarz 48.

vastupandamatu joomakirg, suguline lodevus jms. negatiivsed omadused, mis nende tegusid ilmestavad ja mis neid üha sunnivad uusi õiguserikkumisi toime panema ³¹⁾.

Harjumussüütegijad moodustavad eriliigi loomupäraste süütegijate hulgas ja kujutavad endast isikuid, kellel on tekkinud harjumuslik kaldumus, kas külgesündinud või hiljem omandatud, panna toime korduvaid õiguserikkumisi ³²⁾. Selline harjumus võib olla tekkinud mitmel viisil, näit. isiku külgesündinud halvad omadused ei ole lasknud areneda tema korra-, kõlbluse- ja õigusemeelt juba maast madalast peale, kusjuures ümbruse mõju sellist ühiskonnavastast meelsust veelgi võis suurendada. Isik võis olla ka hääde eeldustega varustatud, kuid halbaesse oludesse sattudes võis laskuda kuritegelikku miljöösse, kus ta südametunnistus nürines ja ta kaotas jõu tagasi pöörduda. Harjumus mõjub sellisele isikule niisuguse vastupandamatu jõuga, et nad, olles ühe süüteo sooritanud, juba plaanitsevad teist või annavad oma kalduvusele järele juba tühisel välisel mõjutusel, kus teised inimesed muid teid leiaksid ja süüteo kiusatusele vastu paneksid ³³⁾. Vahel ka mõni väike kehaline viga seoses päritud mandumisega annab tõuke isiku olemuses süütegeliku kalduvuse pesitsemise hakkamiseks ³⁴⁾.

Harjumussüütegijaks võivad olla ka puuduliku süüdivusvõimega isikud, samuti ebaküpsed inimesed, kelle puhul esineb võimalus järelküpsemiseks ³⁵⁾.

Eriti kardetava eriliigi harjumussüütegijatest moodustavad kutselised süütegijad, kes suurest vastumeelsusest ausa ülalpidamise teenimise vastu, seda püüavad hankida pettusega ja kelle tegevuspiirkond on sageli rahvusvaheline. Sida kuuluvad näit. kutselised suurpetturid, murdvargad, taskuvargad, abielupetturid, valemängijad jt.

Kõlblusvastased süütegijad kui ka mõningad poliitilised süütegijad võivad samuti olla harjumussüütegijad ³⁶⁾.

Igal juhul tuleb kohtunikul, enne kui ta tunnistab kaebaluse harjumussüütegijaks, piinliku hoolega hinnata kogu tema olemust ja tema isiklikku ja majanduslikku olukorda, et mitte ülekohtuselt otsust langetada.

31) Liszt 13.

32) Liszt 355, Finger 375, Schwarz 48.

33) Schönke 51.

34) Olshausen 97, Schönke 51.

35) Schönke 51.

36) Olshausen 96, Schönke 50, Hinüber 101.

§ 8. Ohtlikkuse mõiste.

a) RG õigusmõistlus.

§ 20^a rakendamiseks peab olema antud peale isikus peituva harjumusliku kalduvuse süütegevusele veel teine eeldus - nn. "ohtlikkus", milline sõna on esile kutsunud veel mitte lõppenud lahkarvamised teadlaste poolt ³⁷⁾.

Kõrgem kohus on asunud seisukohale, et ohtlik on harjumussüütegija siis, kui lõppmenetlusel kindla tõenäosusega võib ütelda, et ta ka t u l e v i k u s teisi oma kalduvusest tulenevaid süütegusid korda saadab ja need teod endaga kaasa toovad mitte päris tühiseid õiguskorra rikkumisi ³⁸⁾. Näit. kauplusepidaja, kes seadusevastaselt pühapäeviti kaupleb, võib olla küll harjumussüütegija, kuid mitte ohtlik. Seevastu isikud, kes korduvalt võõrastemajades ja kõrtsides teevad joomavõlgu, kuigi mitte eriti suuri, ja kellelt ka sellist käitumist võib loota edaspidi, võivad olla ohtlikud harjumussüütegijad ³⁹⁾.

Järgnevate tegude võimalikkus võib järeldada seniste süütegude rohkusest ja kiirest järgnevusest, korduvatest süütegudest soodsalle tööttingimusile vaatamata, eriti ohtliku vahendi kasutamisest, kantud vabaduskaotusliku karistuse mõjuta jäämisest, vastuhakkamisest vahistamisel, ühiskonnavastasest meelsusest jne. ⁴⁰⁾.

RG otsuste järgi võib olla ohtlikuks harjumussüütegijaks ka ebaküps isik, kelle juures on võimalik veel järeleküpsimine; samuti nõrgatahteline inimene, kellel see omadus on tekkinud haiguse või mõne muu põhjuse tõttu; samuti isik, kes on kergesti mõjutatav või kes kaotab endakontrolli joobnud olekus; samuti võib isik olla osalise süüdivusvõimega. Ka hädasunnil teotseja võib olla ohtlik harjumussüütegija, kui hädaseisund ei ole a i n u s põhjus, mis teda süütegevusele sunnib ja kui seal kõrval asetseb süütegelik kalduvus. Ka siis, kui kaebealune ei kasutanud eriti ohtlikku vahendit ja kui kahju oli väike, võib olla tegemist ohtliku harjumussüütegijaga ⁴¹⁾.

37) Olshausen 97.

38) Olshausen 97, Schönke 51, Hinüber 101, Schwarz 48.

39) Hinüber 101.

40) Schönke 51.

41) Olshausen 98.

b) Vastupidine vaade.

Vastupidine vaade ei eelda ohtlikkust tulevikus, vaid minevikus ja olevikus. Kindlaks tugipunktiks sellele väitele on osutamine karistuse olemusele kui lunastusele. Selle vaate järgi on harjumussüütegija ohtlik, kui ta oma tegudega õiguskorda tõsiselt rikkunud on või kindlasti igal juhul rikub, pole aga nõutav, et ta seda teeks tulevikus ainult tõenäolikkult. Sõna "ohtlik" tähendab, et tegija poolt tekitatud õigusrikkumine oli o l u l i n e.

Ka selle vaate pooldajad leiavad, et ohtlik võib olla süütegija, kui tema süütegu on põhjustatud eelmises paragrahvis nimetatud asjaoludest, näit. nõrgatahtelisus, haigus, häda jne. Siiski tõmbab see vaade sõnale "ohtlik" teise piiri, sulgedes siit välja väikesed patud, mis ei tundu ühiskondlikus elus koormavaina.

Näit. kui keegi ajalehekuulutuse teel mingiks fiktiivseks ettevõtteks kergeusklikelt kaaskodanikelt rahasummasid välja petab ja sel teel kahjustab paljusid isikuid, kasutades nende raha, mida need ise hädasti vajaksid, siis sellist isikut tuleks kahtlemata lugeda ohtlikuks.

Kui aga näit. mõni tahtejõuetu ja kehaliselt ning vaimset vilets isik, kes ei suuda endale küllaldast sissetulekut hankida, sellele vaatamata teeb siin-süül vähemaid joomavõlgasid, et endale väikest naudingut lubada, siis sellist isikut ei tuleks karistada kui ohtlikku harjumussüütegijat. Kuigi selline isik on sageli korduvalt karistatud ja on parandamatu, oleks § 20^a kohaldamine, mille taga seisab kindlustus-kinnipidamine, liiga karm vahend ⁴²⁾.

Selle vaate pooldajad leiavad, et karm ja suursugune (vornehm) õigus võideldes väikeste süütegude vastu peab vältima neid vahendeid, mis on määratud raskete süütegude jaoks.

§ 9. Tegude üldhinnang.

Isiku ohtlikkus harjumussüütegijana peab selguma tema isiksuse ja tegude koguhinnangust.

Tegija isiku hindamisel tuleb vaadelda ka kogu tema ümbrust, tegutsemist ja käitumist, näit. liikumist kurjategijate seltskonnas jm. Aga ka süütegude suhtes tuleb teostada üldhinnangut, kusjuures tuleb kindlaks teha iga süüteo puhul üksi-

42) Olshausen 99.

kult tema suhe tegijaga ja vaadelda, kas teos avaldus isiku süütegelik kalduvus või mitte. Tegusid, mis iseloomustavad tegijat kuritegelike kalduvustega isikuna, nimetatakse s ü m p t o o m t e g u d e k s ⁴³⁾.

Kohtunik on õigustatud ja kohustatud hindama ka neid tegusid, mis on otsustatud enne arutusel olevat tegu või tegusid, uurima nende saabumislugu, põhjusi ja suhet tegijaga, eriti kas on need tingitud süütegelikust kalduvusest. Vajaduse korral peab ta muretsema isegi uusi tõendeid. Selle juures ei tohi muuta varemate õigusjõuliste otsuste sisu ega tegude õiguslikku hinnangut, näit. tuvastada vargust, kui varem oli tuvastatud varjamine.

Koguhinnangu nõuet ei täideta, kui kohtunik võtab karistuse-registri isiku eelkaristused, nende sisemistesse ja välistesse üksikasjadesse süvenemata ⁴⁴⁾.

Ei ole nõutav, et arutusele tulevad süüteod oleksid samaliigilised, sest üks isik võib endas ühendada mitmekesiseid süütegelikke omadusi. Näit. võib sama kaebealust süüdistada varguses, varjamises ja sugukõlvatuses. Sellistel juhtudel nõuab § 20^a kohaldamine erilist hoolt uurimises ja põhjendamises, kas need teod iseloomustavad tegija ohtlikkust ja süütegelikku kalduvust või mitte ⁴⁵⁾.

Mööduandev selleks, kas isik tunnistatakse ohtlikuks harjumussüütegijaks, on lõppmenetluse aeg. Näit. isikust, kes lõppmenetluse ajaks on kaotanud nägemise või liikumisvõime, on raske oletada, et ta edaspidi võiks ohtlikult tegutseda. Kuid on ka vastupidiseid vaateid, mis peavad oluliseks teo kordasaatmise aega.

Üksmeel valitseb selles, et raskendatud karistust tuleb rakendada vaatamata sellele, kas harjumussüütegija on ohtlik karistuse kandmise lõpul või mitte, sest karistuse raskendamine oleneb kaebealuse tunnistamisest ohtlikuks harjumussüütegijaks, mitte tema võimalikust meele muutusest karistuse kandmisel. Küll on aga oluline süütegija olukord karistuse kandmise lõpul kohtunikule aluse andmiseks kindlustus-kinnipidamisest loobumiseks, mida ta muidu reeglipäraselt peab kohaldama ⁴⁶⁾.

43) Schönke 52, Hinüber 101.

44), 45) Schönke 52, Olshausen 100.

46) Schönke 53, Olshausen 100, Schwarz 46.

C. § 20^a formaalsed eeldused.

§ 10. Karistuse raskendamine mitmekordselt eelkaristatud süütegija puhul (1.1õige).

1.1õike väline ehk formaalne eeldus seisab selles, et tegija, kes juba kaks korda õigusjõuliselt süüdi mõistetud raskest kuriteos või tahtlikus kuriteos, saadab korda uue süüteo ⁴⁷⁾.

a) Eelnenud süüdimõistmised.

Tegija peab enne teo sooritamist olema süüdi mõistetud kaks korda raske kuriteo või tahtliku kuriteo pärast ning karistuseks määratud surmanuhtlus, sunnitöö või vanglakaristus vähemalt kuus kuud.

On oluline, et kaks süüdimõistvat kohtuotsust oleksid astunud õigusjõusse enne uue teo sooritamist ja et nad kumbki või vähemalt üks neist ei oleks aegunud 3.1õike eeskirjade järgi ⁴⁸⁾.

Ei ole vajalik, et määratud karistused oleksid kantud, tähtis on ainult nende määramise fakt.

Asekinnipidamiskaristust rahatrahvi asemel ei tule võtta arvesse ⁴⁹⁾.

Kogukaristust mitme süüteo eest, mis vastab 1.1õikes toodud määrale, tuleb võtta ühe süüdimõistmisena, sest 1.1õike juures on oluline süüdimõistmiste, mitte tegude arv. Vaheldav on, kas karistused, mis hiljem liidetud (§ 79 alusel) kogukaristuseks, kujutavad endast üht või mitut süüdimõistmist. Esimesel vaatekohal asub Olshausen ⁵⁰⁾, teisel Schönke ⁵¹⁾.

b) Uus tahtlik tegu.

Süüdimõistev otsus on uus, kui see on tehtud esmakordselt esimeses astmes otsustatavas süüdistusasjas ja kui uue teo sooritamine on toimunud pärast endiste süüdimõistmiste õigusjõusse astumist ⁵²⁾.

47) Schönke 50, Schwarz 47.

48) Schönke 50, Olshausen 101.

49) Schönke 50.

50) Olshausen 102.

51) Schönke 50.

52) Schwarz 47.

Ex lib. univ. Tart.

Uus tegu peab olema kvalifitseeritav raske kuriteona või tahtliku kuriteona. Üleastumiste puhul on 1. lõige kohaldamatu. Uus tegu võib seisneda, samuti kui eelmisedki, lõpetatud teos, katses, kihutamises või kaasabis ⁵³⁾.

Ka uus tegu peab olema sümptoomtegu. Seetõttu harjumussüütegija poolt kordasaadetud juhuslik või afekt-tegu ei või olla karistuse raskendamise eelduseks.

Kui "kolmanda teona" on toime pandud mitu delikti, siis tuleb teostada üldhinnang neist igaühe kohta eraldi. Tulemus ei pruugi olla ühtlane kõigile tegudele, mistõttu § 20^a on kohaldatav ainult nendele, mis vastavad sümptoomteo tunnustele ⁵⁴⁾.

§ 11. Karistuse raskendamine mitmekordselt karistatavaks muutunud harjumussüütegija puhul (2. lõige).

a) Kolm tahtlikku tegu.

2. lõike rakendamise formaalseks ehk väliseks eelduseks on kolme tahtliku teo kordasaatmine, millest vähemalt üks on varem otsustamata ja on käesolevas kohtuprotsessis arutusel.

2. lõike karistust raskendavad välised eeldused on vabamalt kujundatud kui 1. lõikes. Kui täiendav eeskiri tuleb 2. lõige kohaldamisele siis, kui 1. lõike eeldused ei ole antud. Ei nõuta, et kaabealune oleks juba kaks korda süüdi mõistetud õigusjõulise kohtuotsusega, vaid jätkub ainult kolmest tahtlikust teost, mis on kvalifitseeritavad raske kuriteona või tahtliku kuriteona, kusjuures üleastumistele ei osutata tähelepanu. Tegu võib esineda ka katsena, kaasabina või kihutamisena ⁵⁵⁾.

Selle eeskirjaga taotellakse peamiselt nende süütegijate vastutusele võtmist, kel on õnnestunud end pikemat aega varjata kriminaaljälitamisest ⁵⁶⁾.

On võimalik, kuid ei nõuta, et kolme teo otsustamine toimuks korraga. Osa tegusid võivad olla juba varem arutusel olnud ja nende kohta süüdimõistev otsus tehtud. Sealjuures ei evi tähtsust, millises järjekorras nad arutusel olid.

Eeskiri on ka siis kohaldatav, kui on eelnenud kaks süüdimõistmist, mis ei vastanud 1. lõike eeldusile.

Võimalik on ka nende tegude arvestamine, mis on karistata-

53) Olshausen 102, Schönke 50, Hinüber 100.

54) Schönke 53, Schwarz 47.

55) Hinüber 100.

56) Schönke 53.

vad vähema kui 1.lõikes antud karistusega, näit. rahatrahviga ⁵⁷⁾.

Kohtunik võib isegi lõppmenetluses esmakordselt tuvastatava teoga arvestada karistuse kõrgendamisel 2.lõike järgi ka siis, kui seda tegu sel korral üldse ei otsustata ⁵⁸⁾.

Kogukaristus ei evi tähtsust, sest 2.lõike järgi ei ole oluline süüdimõistmiste, vaid tegude arv ja kogukaristuse esinemisel tuleb arvesse võtta temas sisalduvaid iseseisvaid tegusid ⁵⁹⁾.

b) Jätkuv süütegu ja kutselisuus.

2.lõike eeldusena nõutavad kolm süütegu peavad olema õ i g u s l i k u l t i s e s e i s v a d teod, mida on võimalik iseseisvalt arutada.

Sellise iseseisva teo § 20^a mõttes moodustab endast ka j ä t k u v s ü ü t e g u (fortgesetztes Verbrechen), kuigi ta näilisel võib koosneda paljudest üksiksüütegudest.

Jätkuva süüteo esinemiseks nõutav tahtluse terviklikkus on antud ainult siis, kui see on suunatud ühe, mitmete ajaliselte järgnevate üksiktoimingute abil teostuva ü l d t a g a j ä r j e saavutamisele ⁶⁰⁾. Et seda nõuet mitte rikkuda, peaks kohus loobuma liialdatud kalduvusest liita paljusid süütegusid, mis hiljem takistab nende süütegude arvestamist erisüütegudena ohtliku harjumussüütegijuse kriteeriumina ⁶¹⁾.

Süüteod, mille puhul kutselisuus, harjumus või äriaamine moodustavad seaduse järgi karistust põhjustava või karistust kõrgendava eelduse, nagu see näit. esineb eriti raseduse katkestamise (Abtreibung), pederastia, varjamise või salaküttimise puhul, ei kaota oma iseseisva teo iseloomu selle tõttu, et nad on korduvalt toime pandud kutseliselt, harjumuslikult või äriaamiseks ⁶²⁾.

D. Karistuse määramine.

§ 12. 1.lõike puhul.

Kui on täidetud 1.lõike eelmises peatükis kirjeldatud välised eeldused ja kaabealuse endiste tegude ja arutusel oleva teo üldhinnangust järeldub, et on tegemist ohtliku harjumussüütegijaga, siis kohtunik on k o h u s t a t u d rakendada vasta-

57) Schönke 53, Olshausen 103, Schwarz 47.

58) Olshausen 102.

59) Schönke 53, Olshausen 103.

60) Liszt 352.

61) Schönke 53, Hinüber 100.

62) Schönke 53, Olshausen 103, Hinüber 101.

valt oma äranägemisele raskendatud karistust. Enne karistuse määramist ta peab kindlaks tegema antud süüteoole vastava karistuse, milline peab olema vähemalt vabaduskaotuslik ja raskendama seda vastavalt 1.lõike eeskirjadele.

Kui on tegu kuriteoga, tuleb määrata üks kuni viis aastat sunnitööd, kui tegu on raske kuritegu ja karistatav vähem kui viieteistkümne aasta sunnitööga, tuleb kohaldada sunnitööd mitte enam kui viisteist aastat ⁶³⁾.

§ 13. 2. lõike puhul.

Erinevalt 1.lõikest ei ole karistuse raskendamine 2.lõike puhul nii rangelt ette kirjutatud. Siiski võib kohus loobuda karistuse raskendamisest ainult eriti tungivatel põhjustel, mis peavad olema väljendatud ka otsuse motiivides ⁶⁴⁾.

§ 14. Ühist 1. ja 2. lõike juhtudel.

Raskendatud karistuse määramisel kohtunik ei ole seotud § 20^a poolt näidatud karistuse ülemmäära, viieteistkümne aastase sunnitööga, kui mõni muu paragrahv näeb ette kõrgema ülemmäära, näit. eluaegse sunnitöö.

Küll on aga kohtunik seotud üheaastase sunnitööga, kui raskendatud karistuse alammääraga, millest ta ei tohi allapoole langeda ka katse, kaasabi ja pehmendavate asjaolude esinemisel. Kuna olla harjumussüütegija on isiklik omadus, siis tuleb karistuse määramisel tähele panna järgmist:

Mitme kaastegija esinemisel karistus kohaldatakse ainult nende kohta, kes osutuvad ohtlikeks harjumussüütegijateks. Kihutajat ja kaasaitajat (Gehilfe), kes ei ole ohtlikud harjumussüütegijad, tuleb karistada harilikkude karistuseeskirjade järgi, arvestamata peasüüdlasele määratud karistust. Kihutajat ja kaasaitajat, kes on ohtlikud harjumussüütegijad, karistatakse olenevata tegijale määratud karistusest raskendatud karistusega ⁶⁵⁾. Nii on mõeldav, et sama teo puhul kaastegijat ja kihutajat karistatakse rängemalt kui peasüüdlast ennast.

Puutumata jäävad eeskirjad rahatrahvide, kõrvalkaristuste ja järelduste kohta ⁶⁶⁾.

63) Olshausen 104.

64) Schönke 53, Olshausen 104, Schwarz 47, Hinüber 102.

65) Hinüber 103.

66) Schönke 55, Hinüber 102.

Kohtunik on õigustatud raskendatud karistuse alampiiri määrama alla üht aastat sunnitööd ainult siis, kui kaebealune on alaealine või osalise süüdivusvõimega. Sel puhul on võimalik kohaldada vanglakaristust.

Eriti rasketel juhtudel kirjutab seadus (StGB muutmisseadus 4.sept.1941) kohtunikule ette surmanuhtluse määramise häärmiselt ohtlikkude harjumussüütegijate esinemisel kui seda nõuab rahvastervikluse kaitse ja õiglase lunastus⁶⁷⁾.

Igal juhul tuleb mainida otsuse lõppvormelis, et isikut karistatakse kui ohtlikku harjumussüütegijat, seda ka siis, kui kohaldatav karistus ilma karistuse raskendamiseta ületaks § 20^a ettenähtud piirid.⁶⁸⁾

E. Aegumiseeskirjad.

§ 15. Üldist. Aegumine sulgeb välja teatud süüdimõistmised ja teod formaalsete eelduste tuvastamisel, kuid ta ei kõrvalda seejuures aegunud tegusid kasutamast küsimuse otsustamisel, kas tegija vastab § 20^a materjaalsetele eeldustele, s.o. kas ta kannab ohtliku harjumussüütegija tunnuseid.

Ka karistusregistrist kustutatud tegu (getilgte Tat) ei või olla § 20^a rakendamise eelduseks⁶⁹⁾.

Aegumiseeskirjad 3.lõikes esinevad kolmes lauses:

1. lause. Eelnenud süüdimõistmist ei võeta arvesse, kui tema jõustumise ja järgneva teo vahel on möödunud enam kui viis aastat.

See eeskiri on kohaldatav 1.lõike juhtudele.

Siin on oluline, et ajavahemik esimese süüdimõistva otsuse õigusjõusse astumisest teise teo kordasaatmiseni ei ületaks viit aastat ja samuti ei ületaks viit aastat ajavahemik teise süüdimõistva otsuse õigusjõusse astumisest kuni kolmanda teo sooritamiseni.

Ei ole olulised ajavahemikud esimese teo kordasaatmisest vastava süüdimõistva kohtuotsuse õigusjõusse astumiseni, samuti teise teo kordasaatmisest süüdimõistva kohtuotsuse õigusjõusse astumiseni. Siin peaksid tulema kohaldamisele üldised aegumiseeskirjad.

67) Olshausen 104, 105, Hinüber 102.

68) Schönke 55.

69) StPO 214 JJ.

2. lause. Varem kordasaadetud tegu, mille kohta alles õigusjõuline kohtuotsus tegemata, jääb vaatlusest välja, kui selle ja temale järgneva teo sooritamise vahel on möödunud enam kui viis aastat.

Siin on olulised ainult ajavahemikud esimese ja teise ning teise ja kolmanda teo kordasaatmise vahel ⁷⁰⁾.

3. lause. Viieaastasessa aegumistähtaega ei arvata aega, mille kestel süütegija kannab vabaduskaotuslikku karistust või viibib kinni ametasutuse korraldusel teatud asutuses. Selle aja jooksul seistub aegumine.

Siia arvatavaist kinnipidamise mooduseist mainime järgmisi: noortearst, avalikus ravi- või hooldusasutuses viibimine vaatluse otstarbel, eeluurimisvangistus, viibimine joomatõbiste arstimisasutuses, töömajas, kasvatusasutuses, kindlustus-kinnipidamisel.

On nõutav, et eraldamine oleks tõeliselt toimunud ja et isikul ei oleks võimalust väljaspool asutust vabalt ringi liikuda ⁷¹⁾.

F. Välismaised süüdimõistmised.

§ 16. Välismaine süüdimõistev kohtuotsus on võrdne sisemaisele, kui karistusega ühvardatav tegu on karistatav ka saksa õiguse järgi raske kuriteona või tahtliku kuriteona.

See eeskiri on määratud peamiselt võitluseks rahvusvaheliste süütegijate vastu ⁷²⁾.

G. Kindlustus-kinnipidamine.

§ 17. Süüdimõistmine ohtliku harjumussüütegijana § 20^a alusel on üheks eelduseks kindlustus-kinnipidamise (Sicherungsverwahrung) rakendamisel § 42^e järgi.

Otsuse tegemisel § 42^e alusel ei ole nõutav, et karistus tegelikult oleks § 20^a alusel raskendatud. Jätkub sellest, et karistuse raskendamise formaalsed ja materjaalsed eeldused on tuvastatud.

Kindlustus-kinnipidamise otstarbeks on ohtliku harjumussüütegija eraldamine ühiskonnast, et vältida võimalikke tema

70) Schönke 54, Olshausen 105, Schwarz 47.

71) Olshausen 105, 106, Schönke 54, Schwarz 48.

72) Olshausen 106, Schönke 54, Schwarz 49.

poolt edaspidi sooritatavaid süttegeusid ja takistada teda uuesti hädaehtlikuks saamast kaasinimesile ⁷³⁾.

H. Ülemineku-eeskirjad.

§ 18. Kui arutamisel olev tegu on toime pandud enne 1. jaan. 1934, asja arutamine aga toimub pärast seda tähtpäeva, siis ei kohaldata raskendatud karistust, kuigi § 20^a eeldused on antud. Otsust, mis on tehtud enne 1. jaan. 1934, ei ole võimalik hiljem ümber otsustada, et määrata raskemat karistust § 20^a alusel.

Kohus peab rakendama kindlustus-kinnipidamist ka nendele süttegeijatele, kes § 20^a eeldustele vastava süüteo on toime pannud enne § 20^a kehtestamist. ⁷⁴⁾.

Ka eeskiri surmanuhtluse kohta, mis kehtestati alates 15. sept. 1942, on tagasiulatuva jõuga.

73) Schönke 55, Olshausen 106, 107.

74) Olshausen 107, Schwarz 49.

Lõppsõna.

Kõkkuvõttes võime öelda, et § 20^a ja § 42° võimaldavad tõhusat võitlust ühiskonda koormavate ohtlike harjumussüütegijate vastu, nende rakendamine aga asetab kohtunikule suured nõudmised.

Kohtunik peab olema laialdaste elukogemustega ja kutsealaliste teadmistega isik ning hea inimestetundja ⁷⁵⁾, et ta suudaks tungida kaebealuse isiksuse ja tema tegude olemusse ning oleks võimeline andma õiglast hinnangut.

Õigusemõistlemine uute põhimõtete kohaselt ei sünni ainuüksi seaduse tähe järgi, vaid eeldab vastavate eeskirjade puudumisel kohtunikult endalt teatud õigusloomingut ⁷⁶⁾ analoogia kasutamisel ning teatud elamuslikku võimet rahva terve õiglustunde tuvastamisel. See annab kohtunikule ühelt poolt laiemad võimalused oma ülesande täitmisel, teiselt poolt aga asetab temale härmiselt raske vastutuse. Ta ei tohi silmist lasta eeskirjade otstarvet ega neid raskeid järeldusi, mis need toovad endaga kaasa kaebealuse suhtes, aga ta ei tohi ka langetada liiga pehmeid otsusi, millest ei piisa süütegeliku elemendi tegevuse tõkestamiseks.

Toodud eeldustel täidab § 20^a kohaldamine hästi oma otstarbe ja tagab küllaldase õiguskorra kaitsmise.

75) Olshausen 99, 100.

76) Schwarz 21.